

## בחג הסוכות אנו גולים מהבית בצל הסוכה כמו שגלה אדם הראשון מגן עדן אחרי החטא

והקב"ה מחל להם כל העוונות, כמו שהבטיח לנו הכתוב (ויקרא טז-ל): "כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאותיכם לפני ה' תטהרו", מדוע הם עדיין צריכים שמירה להינצל מהמקטרג על ידי שנכנסים בתוך האור מקיף של הסוכה.

### רעיון קדוש של החתם סופר בכוונת הנענועים של ארבעת המינים

כדי לבאר דברי הרעיא מהימנא נשמט משה רבינו, הבה נסתופף בחג הסוכות בצלא דמהימנותא בצל הקודש של רבינו משה מרן ה"חתם סופר" בדרשותיו (ח"א דף נב טור ג ד"ה א"נ י"ל), אשר ביאר בדברי קדשו רעיון קדוש ונשגב בענין כוונת הנענועים בארבעת המינים, שראוי לכל אחד מישראל לשנן ולזכור תמיד בשעת הנענועים. נקדים מה ששנינו בגמרא (סוכה לז: ולח.):

"תנן התם שתי הלחם ושני כבשי עצרת כיצד הוא עושה [מצות תנופה], מניח שתי הלחם על גבי שני הכבשין, ומניח ידו תחתיהן ומניף, ומוליך ומביא, מעלה ומוריד, שנאמר (שמות כט-כז) אשר הונף ואשר הורם. אמר רבי יוחנן מוליך ומביא למי שהארבע רוחות שלו, מעלה ומוריד למי שהשמים והארץ שלו..."

ואמר רבא וכן בלולב, [רש"י: "מוליך ומביא מעלה ומוריד"]. רב אחא בר יעקב ממטי ליה ומייתי ליה, [היה מוליך ומביא את הלולב], אמר דין גירא בעיניה דסטנא, [רש"י: "הרי זה לחץ בעיניו של שטן, שרואה בעיניו שאין בו כוח לנתק מעלינו עול מצוות"]. ולא מלתא היא, [אין לומר דברים להתגרות בשטן], משום

והנה אחרי שהמקטרג הלך לדרכו מבקש הקב"ה לשמוח עם בניו, ועל זה כתוב (שם לג יז): "ויעקב נסע סוכותה ויבן לו בית", שהוא רמז על קיום מצות סוכה. ומסיים הזוהר הקדוש, כי כשיושבים ישראל בסוכות הם ניצולים מן המקטרג והקב"ה שמח עם בניו: "כיון דיתבו בסוכות הא אשתזיבו מן מקטרגא וקודשא בריך הוא חדי בבנוי".

ענין זה מתאים היטב עם דברי רעיא מהימנא (פרשת פנחס רנו.), כי השכינה פורשת עלינו את כנפיה בסוכה לשמור עלינו: "שכינתא דאיהי סוכה אגינה עלייהו ופרישת גדפאה עלייהו כאמא על בנין". וכתב ה"בני יששכר" (תשרי מאמר י אות ז) בשם האריז"ל, כי הסוכה היא בבחינת אור מקיף על ישראל לשמור עליהם מן החיצונים. והוסיף על כך: "ותדע שעל ידי הארת אור מקיף בורחים כל החיצונים, כמה דאת אמר (דברים כח-י) וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך דייקא - אור מקיף את איש הישראלי, ויראו ממך".

מעתה נראה כי דברי ה"טור" בשם אחיו שחג הסוכות הוא כנגד יעקב, מקורו מדבריו הבהירים של רעיא מהימנא, כי עשו הרשע רדף אחרי יעקב להורגו, וזכה יעקב להינצל ממנו על ידי שהתחבא בתוך הסוכה, ועל כך נאמר: "ויעקב נסע סוכותה", וכן אנו זרעו של יעקב ניצולים מהמקטרג הרודף אחרינו על ידי שאנו יושבים בסוכה.

אולם על דברי רעיא מהימנא יתמהו כל התמהים פליאה עצומה, מאחר שכבר שבו ישראל בתשובה בראש השנה וביום הכיפורים

לקראת חג הסוכות הבא עלינו לטובה, דבר בעתו מה טוב להתבונן במצות סוכה אשר צונו הקב"ה בתורה (ויקרא כג-מב): "בסוכות תשבו שבעת ימים כל האזרח בישראל ישבו בסוכות, למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים אני ה' אלקיכם".

וכתב ה"טור" (או"ח סימן תיז) בשם אחיו הרב יהודה, סדר התחלקות שלש רגלים כנגד שלושת אבות הקדושים: "פסח כנגד אברהם דכתיב (בראשית יח-ו) לושי ועשי עוגות ופסח היה, שבועות כנגד יצחק, שתקיעת שופר של מתן תורה היה בשופר מאילו של יצחק, סוכות כנגד יעקב דכתיב (בראשית לג-יז) [ויעקב נסע סוכותה ויבן לו בית] ולמקנהו עשה סוכות". וצריך ביאור להבין מהו הקשר בין יעקב אבינו לחג הסוכות.

### הסוכה מצילה את ישראל מיד המקטרג הרודף אחריהם

פתח דברינו יאיר במה שמצינו בזוהר הקדוש ברעיא מהימנא (פרשת אמור ק:): מאמר נפלא בענין תכלית המצוה לשבת בסוכה, כי עשו הוא המקטרג שרודף תמיד אחרי יעקב שהם בני ישראל לקטרג עליהם, ככתוב (בראשית כז מא): "וישטום עשו את יעקב", ובימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים בורח יעקב להינצל ממנו על ידי תשובה, עד שמגיע יום הכיפורים בשעת נעילה שאז מתקיים הכתוב (בראשית לג טז): "וישב ביום ההוא עשו לדרכו שעירה".

**זוהר הקדוש: אחרי יום הכיפור רודף עשו הוא המקטרג אחרי ישראל ועל ידי הישיבה בסוכה הם ניצולים**

**פלא גדול: מדוע צריכים ישראל הצלה מן המקטרג, הלא הקב"ה כבר מחל להם את כל העוונות ביום כיפורים**

**רעיון נשגב של החתם סופר בכוונת הנענועים: להילחם כנגד היצר הרע הקם כנגדנו מכל ששה קצוות העולם**

**אחרי יום הכיפורים יש יצר הרע חדש, כי כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו, וצריך שמירה כנגדו בתוך הסוכה**

שאתה נלחם "כנגד אויבך", כי הוא נלחם בך תמיד אלא שאינך מרגיש בו עכדה"ק.

מעטה יאירו עינינו וישמח לבנו להבין דברי הזוהר הקדוש, שתכלית הישיבה בסוכה היא כדי להציל את ישראל מן המקטרג הרודף אחרי ישראל, כי הן אמת שהשטן הוא היצר הרע המקטרג אינו שולט ביום הכיפורים, אולם מיד אחרי יום הכיפורים הוא מחדש את מלחמתו ביתר עז בבחינת: "כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו", והרי עדיין לא התנסו ישראל איך להילחם כנגד יצר הרע גדול זה, לכן מכניס אותם הקב"ה בתוך הסוכה כדי להגן עליהם מהמקטרג, אשר כפי המבואר בגמרא (ב"ב טז.): "הוא שטן הוא יצר הרע הוא מלאך המות".

יומתק לבאר בזה מה שכתב ב"פרי עץ חיים" לרבינו האריז"ל (שער הלולב פ"ג) כי טוב לברך על הלולב בתוך הסוכה, ובלשון קדשו: "ענין נטילת לולב, טוב לברך תחילה קודם התפלה בהיותך בביתך בסוכה עצמה, ואחר כך שאר הנענועים והקפה יהיה בבית הכנסת, ויותר טוב לברך אחר העמידה קודם הלל בהיותך בסוכה".

לפי האמור הביאור בזה, כי מאחר שתכלית הישיבה בסוכה היא, כדי להציל את ישראל מהיצר הרע החדש שנתגדל אחרי יום הכיפורים, והרי מטעם זה אנו מנענעים כנגד היצר הרע בד' המינים להילחם בו, לכן ראוי לברך על ד' המינים בתוך הסוכה, להמשיך משם שמירה כדי שנוכל להילחם כנגדו בנענועים גם מחוץ לסוכה.

(פרשת אמור סימן כב) על הפסוק (ויקרא כג-מ): "ולקחתם לכם ביום הראשון, וכי ראשון הוא והלא ט"ו יום הוא, ואת אמרת ביום הראשון, אלא ראשון הוא לחשבון עוונות". ומבאר הכוונה בזה בלשון קדשו: "שלא תחשוב שהוא סיום וסילוק עוונות ותתעצל במלחמה זו, לא כן הוא אלא אדרבה ראשון לחשבון עוונות, כי כל הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו וצריך עזר יותר".

**"כי תצא למלחמה על אויבך" - "כנגד אויבך"**

ועתה בא וראה כי מצינו רעיון קדוש זה בענין המלחמה כנגד היצר הרע במשנתו הטהורה של כ"ק אדמו"ר מרן רבי יהושע מבעלזא ז"ע, אשר דיבר בקדשו לבאר מקרא קודש בפרשת כי תצא (דברים כא-י): "כי תצא למלחמה על אויבך". ומפרש בספרי: "על אויבך - כנגד אויבך". והוא פלא מה ביקש הספרי להוסיף בזה.

וביאר בדברי קדשו, כי לפעמים נדמה לו לאדם שהיצר הרע אינו רודף אחריו, ואז הוא עלול לחשוב למה לי להילחם בו ולהתגרות בו, לכן מזהיר הכתוב: "כי תצא למלחמה על אויבך", אתה חייב תמיד לצאת למלחמה כנגד היצר הרע ובני חבורתו המפתים את האדם לדבר עבירה.

אך שמא יאמר האדם למה לי לצאת למלחמה "על אויבך" - להתגרות בו בשעה שאינו נלחם בי, לכן כדי לתרץ דבר זה מפרש הספרי: "על אויבך - כנגד אויבך", כי דע לך שאפילו כשנדמה לך שאתה יוצא למלחמה "על אויבך" שאינו נלחם בך, אבל האמת היא

דאתי לאיגרווי ביה". ופירש רש"י: "שיתגרה בו שטן שהוא יצר הרע וישיאנו לתעות מעל קונו וימסור עצמו על הדבר".

מדקדק ה"חתם סופר" מה ראה רב אחא בר יעקב לומר: "דין גירא בעינא דסטנא" - הלולב הוא חץ "בעיניו" של השטן, ולא אמר סתם: "דין גירא לסטנא" - הלולב הוא חץ לשטן. ומתרץ בדברי קדשו על פי מה ששינו בגמרא (יומא כ.) כי השטן אינו שולט ביום הכיפורים, הנה כי כן הרי עלול לעלות על דעת האדם, מאחר שכבר ניצחנו את המלחמה ביום הכיפורים, והשטן בורח ומפנה לנו עורף, מה לנו להתגרות בו ולרדוף אחריו להילחם בו בבחינת (בראשית מט ח): "ידך בעורף אויבך", הלא יותר טוב שלא להתגרות בו ולעזוב אותו לנפשו.

אולם מחשבה כזו היא טעות גמורה, כי הן אמת שביום הכיפורים אין לו שליטה מחמת קדושת היום, אולם מיד אחרי יום הכיפורים חוזר השטן הוא היצר הרע להילחם בנו, ואפילו הרבה יותר ממה שנלחם אתנו עד עתה, שהרי שינו בגמרא (סוכה נב.): "כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו", לכן אחרי שזכינו להיות טובים וגדולים ביום הכיפורים הוא מתחזק עוד יותר, ומוטלת עלינו החובה להתחזק כדי לערוך מלחמה כנגדו.

הנה כי כן זהו ביאור דברי רב אחא בר יעקב, שהיה מנענע את הלולב לד' רוחות העולם וגם מעלה ומטה ואמר: "דין גירא בעינא דסטנא", כי ביקש להביע בכך שלא נטעה לחשוב, שאנו מתגרים להילחם בשטן הבורח מאתנו בבחינת: "ידך בעורף אויבך", אלא נדע נאמנה כי מיד אחרי יום הכיפורים, בכל פינות שאנו פונים בד' רוחות העולם מעלה ומטה, ניצב השטן להילחם כנגדנו פנים בפנים, וזהו שאמר: "דין גירא בעינא דסטנא", מלחמה זו היא חץ "בעיניו" של השטן העומד להילחם כנגדנו פנים בפנים. [ומה שאמרו בגמרא שאסור לומר כן היינו בפה, כדי שלא להתגרות עם השטן, אבל ברור שצריך ללחום עמו מלחמת חורמה].

בדרך זו ממשיך ה"חתם סופר" לבאר כמין חומר מאמר חכמינו ז"ל במדרש תנחומא

במדרש, שהביא אחד מן הראשונים רבינו נסים בפירושו על הגמרא (ר"ה טז.), והנה הדברים בלשון קדשו:

"ויש לשאול למה אדם נידון בראש השנה יותר מבשאר ימים. תירוץ דבר זה למדנו מדגרסינן בפסיקתא (פסקא כג) בשם רבי אליעזר דתניא בכ"ה באלול נברא העולם. וגרסינן תו התם בפסיקתא, נמצא אומר בראש השנה נברא אדם הראשון - שעה ראשונה עלה במחשבה, שניה נתייעץ [הקב"ה] עם מלאכי השרת, בשלישית כנס עפרו, בד' גבלו, בה' רקמו, בו' עשאו גולם, בז' זרק בו נשמה, בח' הכניסו לגן עדן.

בתשיעית נצטווה [שלא לאכול מעץ הדעת], בעשירית סרח [אכל מעץ הדעת], באחת עשרה נידון, בשתיים עשרה יצא בדימוס [זכאי]. אמר לו הקב"ה זה סימן לבניך, כשם שעמדת לפני בדין ביום זה ויצאת בדימוס, כך עתידין בניך להיות עומדים לפני בדין ביום זה ויוצאין בדימוס, וכל זה אימתי בחדש השביעי באחד לחודש". ומסיים הר"ן: "ומכאן סמך למה אדם נידון בראש השנה יותר מבשאר ימים".

## כל אחד חייב לתקן את חלקו בחטא עץ הדעת

נמצינו למדים מזה דברים ברורים, כי יום הדין בראש השנה מקורו בחטא עץ הדעת שאכל אדם הראשון בראש השנה. ואם ישאל השואל מדוע אם כן עלינו לתת את הדין על מה שחטא אדם הראשון לאכול מעץ הדעת. אף אתה ענה לו שכל הנשמות היו כלולות באדם הראשון בעת החטא, שהרי על כל הנבראים נגזרה גזירת מיתה, כמבואר ב"ספר הלקוטים" להאריז"ל (פרשת האזינו):

"סיבת חטאו של אדם הראשון היה, בסיבת הנשמות שהיו כלולים בו מכל מין ומין, מהם צדיקים מהם רשעים, מהם גזלנים מהם גרגרנים, ומצדם נתאווה לאכול מן העץ, אם כן לא היה מצדו כל כך חטא כי אם בסיבתם, ועם כל זה עשה תשובה, כי לולי החטא היה נצחי לעולם, ובחטאו נאמר לו (בראשית ב-יז) כי ביום אכלך ממנו מות תמות".

**מדרש: הקב"ה צוה לנו לצאת מהבית לסוכה שהיא בבחינת גלות, כדי לכפר בכך אם נגזרה עלינו גלות**

**בחג הסוכות צריך לתקן חטא אדם הראשון שהביא מיתה לעולם, ונתגרש מגן עדן בגלות כדי הורג נפש בשגגה**

**יעקב אבינו גלגול אדם הראשון גלה לחרון,**

**כדי לתקן בכך מה שהביא מיתה לעולם בחטא עץ הדעת**

**בחג הסוכות שהוא תיקון חטא עץ הדעת משפיע הקב"ה שובע בעולם, כי חוסר הפרנסה נובע מחטא עץ הדעת**

## היציאה מהבית לסוכה היא בבחינת גלות כפרה

לכבוד חג הסוכות במסילה נעלה לבאר ביתר עמקות דברי רעיא מהימנא, כי אחרי יום הכיפורים רודף המקטרג אחרינו ועל ידי הישיבה בסוכה אנו ניצולים ממנו, על פי מה שדרש רבא בגמרא (סוכה ב.) טעם למצות סוכה: "בסוכות תשבו שבעת ימים, אמרה תורה כל שבעת הימים צא מדירת קבע ושב בדירת עראי". וצריך ביאור מה ראה הקב"ה על ככה שנצא מדירת קבע ונשב בדירת עראי דוקא בחג הסוכות.

ויש לבאר הענין בזה על פי מה שמצינו בפסיקתא דרב כהנא (פרק כח) טעם לשבח, על מה שבחר הקב"ה להסמיך מצות סוכה לראש השנה ויום הכיפורים, לטובתם של ישראל להצילם בכך מגזירת הגלות: "עושים סוכה אחר יום הכיפורים, כי בראש השנה יושב הקב"ה בדין על באי העולם וביום הכיפורים הוא חותם את הדין, שמא יצא דינם לגלות, ועל ידי כן עושים סוכה וגולים מבתיהם לסוכה, והקב"ה מעלה עליהם כאלו גלו לבבל".

וכן אנו אומרים בתפלת יהי רצון שלפני מצות ישיבת סוכה: "ובזכות צאתי מביתי החוצה ודרך מצותיך ארוצה, יחשב לי זאת כאלו הרחקתי נדוד, והרב כבסני מעווני ומחטאתי טהרני". מעתה יש לומר כי זהו שדרש רבא: "אמרה תורה כל שבעת הימים צא מדירת קבע ושב בדירת עראי", כדי שהישיבה בסוכה תהיה בבחינת גלות לכפר אם נגזרה עלינו גלות.

אולם כבר תמזהו המפרשים על דברי הפסיקתא וינועו אמות הסיפים, כי אחרי שהבטיח לנו הכתוב שנוכה לכפרה ביום הכיפורים, כמו שכתוב (ויקרא טז-ל): "כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאותיכם לפני ה' תטהרו", מדוע צריך עוד להוסיף על כך כפרת הגלות ביציאה מהבית לסוכה.

## כ"א ימים מר"ה עד שמיני עצרת תיקון לחטא של אדם הראשון

רחש לבי דבר טוב, אומר אני מעשי למלך, לשוני עט סופר מהיר, לבאר הענין בזה, על פי הקדמה יקרה ממשנתו הטהורה של רבינו האריז"ל ב"שער הכוונות" (ראש השנה דרוש א). כי כאשר נתבונן נראה שהקב"ה נתן לנו בחודש תשרי ארבעה מועדים: ראש השנה, יום הכיפורים, חג הסוכות, שמיני עצרת.

והנה ברור כי ראש השנה ויום הכפורים קשורים זה בזה, שהרי עשרת ימי התשובה מתחילים בראש השנה ומסתיימים ביום הכיפורים, זאת ועוד שהרי (פיוט ונתנה תוקף): "בראש השנה יתבונן וביום צום כיפור יחתמו". אך לעומת זה חג הסוכות ושמיני עצרת הם לכאורה מועדים בפני עצמם, ואין להם קשר ממש עם ראש השנה ויום הכיפורים.

אולם בא רבינו האריז"ל ומגלה לנו, שכל ארבעת המועדים הללו: ראש השנה, יום הכיפורים, חג הסוכות, שמיני עצרת, הם שרשרת אחת לתקן מה שחטא אדם הראשון כשאכל מעץ הדעת בראש השנה. לתועלת הענין נביא המקור לכך ממאמר חכמינו ז"ל

היו בגלות מצרים רק כ"א אותיות התורה, אולם מאחר שהאות אל"ף מתלבש בשאר אותיות גם היא נחשבת עם שאר האותיות.

מעתה נראה כי אדם הראשון בחטא עץ הדעת פגם בכל אותיות האל"ף ב"ת, מלבד האות אל"ף עצמה שהוא אלופו של עולם, ועיקר הפגם היה שהפריד את כ"א אותיות מהאות הראשונה אל"ף אלופו של עולם, וזהו רמז הפסוק (משלי טז-כח): "ונרגן מפריד אלופי", אדם הראשון הפריד בחטאו את כ"א האותיות מהאות אל"ף.

לכן כדי לתקן ענין זה נתן לנו הקב"ה רוב רחמי וחסדיו כ"א ימי התשובה מראש השנה עד שמיני עצרת כמנין שם אהי"ה, שבהם אנו מתקנים כל כ"א האותיות מלמטה למעלה, החל מאות ת' לאות ש', ומאות ש' לאות ר', וכן הלאה, עד לסיום כ"א הימים בהושענא רבה שהוא כנגד האות ב', ועל ידי זה אנו זוכים בשמיני עצרת שהוא כנגד האות אל"ף, לייחד כל כ"א האותיות עם הקב"ה אלופו של עולם המתלבש באות אל"ף, ולכן אנו שמחים אז בשמחת התורה הכלולה מכ"ב האותיות.

## יעקב אבינו גלה לחרן כדי לתקן את אדם הראשון

בדרך המלך נלך לבאר בזה מה שהביא הטור בשם אהיו, כי חג הסוכות הוא כנגד יעקב אבינו ככתוב (בראשית לג-יז): "ויעקב נסע סוכותה", על פי מה שמצינו מאמר מופלא במדרש תנחומא (פרשת ויצא אות א) על הפסוק (בראשית כח-י):

"ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה. ילמדנו רבנו, ההורג את הנפש בשגגה, להיכן היה גולה. כך שנו רבותינו, ההורג נפש בשגגה גולה לערי מקלט, לשלש הערים שבעבר הירדן ושלש שבארץ כנען, ויעקב אבינו גלה לחרן בורח בנפשו, ונתיירא שלא יהרוג אותו הרשע עשו אחיו, מכיון שראהו הקב"ה בצרה גדולה נגלה עליו בחלום".

ובהשקפה ראשונה מאמר זה חתום וסתום, כי לא מצינו בשום מקום שיעקב הרג נפש בשגגה, עד שהוצרך משום כך לגלות לחרן כדין הורג נפש בשגגה. ונראה לבאר הענין בזה, על פי המבואר בגמרא (ב"מ פד.): "שופריה דיעקב אבינו מעין שופריה דאדם

## כ"א ימים כנגד כ"א אותיות לייחדן עם אות אל"ף אלופו של עולם

ונראה לבאר ענין כ"א הימים מראש השנה עד שמיני עצרת, שהם תיקון והכנה ליום הכ"ב שהוא שמיני עצרת עצמו, על פי מה שכתב ה"מגלה עמוקות" (פרשת לך לך ד"ה אחר הדברים) לבאר מה ששינו בגמרא (ברכות מ.): "אילן שאכל ממנו אדם הראשון... רבי יהודה אומר חטה היתה". הכוונה בזה שאדם הראשון פגם בכ"ב אותיות התורה בגימטריא חט"ה.

נקדים עוד מה שכתב ב"מאור עינים" (סוף פרשת בא) בענין כ"ב אותיות התורה שהיו בגלות מצרים, וזה לשון קדשו:

"והנה התורה מתחלת בב' בראשית ברא וכו', ולמה לא התחילה התורה בא' שהוא ראשון לכל האותיות, מפני שלא היה העולם יכול להתקיים אפילו שעה אחת, והיה בטל במציאות מפני גודל בהירות אות א' שהוא רמז לאלופו של עולם, שהוא השי"ת בכבודו ובעצמו כביכול.

אך (תהלים פד-יב) כי שמש ומגן ה' אלקים, ורוצה לומר כמו שבשמש אי אפשר להסתכל מפני גודל בהירותו, רק על ידי מחסה ומגן יוכל לראות את אור השמש, כך כביכול באלף אלפי אלפים הבדלות עד אין קץ ואין תכלית, אי אפשר להתקיים מפני גודל בהירות אות הא' שהוא אלופו של עולם, רק על ידי מחסה ומגן שהוא אות הב', ועל ידו יוכל להצטמצם אות הא' להיות גם כן בתורה, שהרי אחר אות ב' של בראשית מצינו תיכף כמה אלפין, במלת בראשית ובמלת בראשית אלקים אחר שנתצמצם על ידי הב'.

וזהו בא אל פרעה, רוצה לומר על ידי הב' יהיה האל"ף בתורה, ובעבור שעתה התורה היא בגלות לכן הכבדתי את לבו וכו', שיעבדו ישראל בחומר ובלבנים להוציא את התורה מן הגלות, וכמו שכתוב בתיקונים בחומר דא קל וחומר, כמו שכתבנו לעיל שבזה הוציאו את הקל וחומר מן הגלות וכיוצא בזה בשאר העבודות, וזה למען שייתי אותותי אלה בקרבו, שהאותיות שהם של התורה צריך להוציא מהגלות".

מבואר מזה כי אות אל"ף הרומזת על אלופו של עולם, לא היה יכול להתלבש מגודל אורו בעיני עולם הזה, כי אם על ידי התלבשות באות ב' בבחינת "בא אל פרעה", נמצא כי בעצם לא

נשכיל להבין מזה כי כל אחד מישראל צריך לתת דין וחשבון כל ראש השנה, על מה שנטל חלק במרד הגדול של חטא עץ הדעת כנגד ציווי ה' שלא לאכול, והמבחן האמיתי הוא לראות האם אנו מקיימים את כל המצוות כדת וכדין, כי אז יש בזה הוכחה שאין אנו רוצים להמשיך במרד כנגד ה', ועל כך אנו נתונים כל שנה בראש השנה בדין.

נחזור לדברי רבינו האריז"ל שמגלה לנו, כי כל אותם הימים והמועדים מראש השנה עד שמיני עצרת הם רצף אחד של עבודת ה', שבהם מוטלת עלינו החובה לתקן החטא הגדול של האכילה מעץ הדעת, כי הפגם של חטא עץ הדעת היה כל כך גדול ונורא, עד שהיה צריך כל אותם הימים של עבודת הקודש להשלים התיקון, ואחרי גמר התיקון והכפרה בהושענא רבא שהוא יום כ"א מראש השנה, אנו זוכים להתייחד עם ה' יחוד גמור בשמיני עצרת.

ועל אותם כ"א ימים מראש השנה עד שמיני עצרת, מצינו מאמר נפלא במדרש שהביא ה"מטה משה" (ענין הושענא רבא אות תתקנ"ז):

"יום השביעי הוא הושענא רבה, ולמה נקרא שמו הושענא רבה, אמר הקב"ה לאברהם, אני יחיד ואתה יחיד, אתן לבניך יום המיוחד לכפר בו עוונותם, וזהו הושענא רבה, פירוש שמי אהי"ה גימטריא כ"א, ואתה בכ"א, עשרה דורות מאדם ועד נח, ועשרה דורות מנח ועד אברהם, והושענא רבה כ"א ימים לחודש תשרי, אמר לו הקב"ה לאברהם, אם אין כפרה לבניך בראש השנה יהיה ביום הכיפורים, ואם לאו יהיה בהושענא רבה".

וב"שפת אמת" (סוכות תרל"ט ד"ה והיית) הביא על כך רמז נאה במקרא שכתוב (דברים טז-טז): "והיית אך שמח". ודרשו בגמרא (סוכה מח.): "לרבות לילי יום טוב האחרון", ומפרש ה"שפת אמת" בלשון קדשו: "כי על ידי הכ"א ימים מראש השנה עד שמיני עצרת נתברר עתה השמחה".

בהקדם לבאר תועלת העונש של הגלות שגזר הקב"ה על אדם הראשון כשגירשו מגן עדן.

והענין הוא כי כאשר נתבונן נראה, ששורש הכישלון של כל בשר ודם, שבמקום להקדיש את כל ימיו לתורה ולעבודת ה', הוא מבלה את ימיו ברדיפה אחרי הבלי העולם הזה הוא, שהוא שוכח שהעולם הזה אינו דירת קבע אלא דירת עראי, כמו ששינינו במשנה (אבות פ"ד מט"ז): "רבי יעקב אומר, העולם הזה דומה לפרוזדור בפני העולם הבא, התקן עצמך בפרוזדור כדי שתיכנס לטרקלין".

לפי זה נשכיל להבין שורש הכישלון של אדם הראשון בחטא עץ הדעת, כי בהיותו יושב בדירת קבע בגן עדן בלי הפחד שהוא עומד למות, היה בכוחו של הנחש הקדמוני הוא היצר הרע להפילו ברשתו. לכן מיד אחרי שחטא גזר עליו הקב"ה מיתה, זאת ועוד שגירשו מגן עדן לשבת בעולם הזה, כדי שיזכור תמיד שהוא יושב בדירת עראי, ואם לא יתקן עצמו בפרוזדור של העולם הזה, לא יוכל להיכנס לטרקלין של הגן עדן בעולם הבא.

נמצא לפי זה כי בפעולת הגירוש שגירש הקב"ה את אדם הראשון מגן עדן, נתכוון הקב"ה ללמדו בכך לקח נשגב כאילו אמר לו: "צא מדירת קבע" בגן עדן, "ושב בדירת עראי", בעולם הזה, כי לא תוכל להישאר שם תמיד מאחר שנגזרה עליך גזירת מיתה. לכן גם במצות סוכה שנתן לנו הקב"ה: "בסוכות תשבו שבעת ימים", שהיא בבחינת גלות לכפר על חלקנו בחטא עץ הדעת: "אמרה תורה כל שבעת הימים", שהם רמז על שבעים שנות האדם בעולם הזה, "צא מדירת קבע ושב בדירת עראי", כדי שזכור תמיד שאנו יושבים בעולם הזה רק בבחינת דירת עראי, ועל ידי זה נוכל להתגבר על הנחש הקדמוני הוא היצר הרע.

## "בפסולת גורן ויקב הכתוב מדבר"

חשבתי דרכי לבאר בזה מה ששינינו במשנה (סוכה יא.): "זה הכלל כל דבר שהוא מקבל טומאה ואין גידולו מן הארץ אין מסכנין בו, וכל דבר שאינו מקבל טומאה וגידולו מן הארץ מסכנין בו". ומפרש בגמרא (שם יב.) הטעם לכך: "אמר קרא (דברים טז-יג) באספך מגרנך ומיקבך, בפסולת גורן ויקב הכתוב מדבר".

## הישיבה בסוכה בבחינת גלות לכפר על חטא עץ הדעת

מעתה יאירו עינינו וישמח לבנו להבין דברי הרע"א מהימנא, כי המקטרג רודף אחרינו כמו שרדף עשו אחרי יעקב, וזכה להינצל ממנו על ידי הישיבה בסוכה בבחינת: "ויעקב נסע סוכותה", וכן גם אנחנו ניצולים מהמקטרג בזכות הישיבה בסוכה. זאת ועוד, כמה עמקו דברי חכמינו ז"ל, שגילו לנו כי ענין היציאה בחג הסוכות מהבית לסוכה היא בבחינת גלות.

לפי האמור הביאור בזה, כי עשו רדף אחרי יעקב להרגו בטענה שהוא גלגולו של אדם הראשון שהביא מיתה לעולם, לכן נתחכם יעקב אבינו לשבת בסוכה שהיא בבחינת כפרת הגלות ועל ידי זה ניצול מעשו. וכן גם אנחנו זרעו של יעקב אבינו שמוטלת עלינו בימים הללו לתקן את חלקנו בחטא עץ הדעת.

הן אמת שקיבלנו כפרה ביום הכיפורים, אולם המקטרג עדיין ממשיך לרדוף אחרינו בטענה, שאנו חייבים לתקן מה שגרמנו להביא מיתה בעולם כדין הורג נפש בשגגה, לכן נתחכם הקב"ה ברוב רחמיו וחסדיו להקדים רפואה למכה, ונתן לנו את חג הסוכות כדי שנצא בו מהבית לסוכה, ועל ידי זה יחשב כאילו הרחקנו נדוד בגלות ונזכה לכפרה שלימה.

כיון שבאנו לידי כך ירווח לבנו להבין ביתר שאת דברי ה"טור" בשם אחיו, כי חג הסוכות הוא כנגד יעקב: "ויעקב נסע סוכותה", כי כמו שרדף עשו אחרי יעקב להורגו, בטענה שהוא גלגולו של אדם הראשון שהביא מיתה לעולם, וזכה יעקב להינצל ממנו על ידי שהתחבא בתוך הסוכה, ועל כך נאמר: "ויעקב נסע סוכותה", כן אנו זרעו של יעקב גולים מהבית לסוכה כדי לתקן את חלקנו בחטא עץ הדעת.

## הקב"ה גירש את אדם הראשון מדירת קבע לדירת עראי

ועתה בא וראה כי על פי האמור יפתח לנו פתח להבין עומק דברי רבא, אשר דרש לבאר מצות סוכה: "בסוכות תשבו שבעת ימים, אמרה תורה כל שבעת הימים צא מדירת קבע ושב בדירת עראי". ויש לומר הביאור בזה,

הראשון". ובזוהר הקדוש (פרשת בראשית לה:): כי יעקב אבינו היה תיקונו של אדם הראשון: "דהא יעקב דוגמא דאדם הראשון הוה דיעקב שופריה דאדם הראשון הוה". וביאר רבינו האריז"ל ב"שער הפסוקים" (פרשת ויגש), כי יעקב אבינו היה גלגולו ותיקונו של אדם הראשון.

והנה כשחטא אדם הראשון בעץ הדעת הביא מיתה לעולם, ככתוב (בראשית ב-יז): "ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו, כי ביום אכלך ממנו מות תמות". ואמרו חכמינו ז"ל כי אף שלא היתה לו כוונה להביא מיתה בזדון, עם כל זאת דינו כהורג נפש בשגגה שצריך כפרה, לכן גירשו הקב"ה מגן עדן ככתוב (שם ג-כד): "ויגרש את האדם", כמבואר במדרש (במד"ר כג יג):

"אמר דוד רבונו של עולם אילולי חסדיך שקדמו לאדם הראשון לא היה לו עמידה, שנאמר (בראשית ב-יז) כי ביום אכלך ממנו מות תמות, ולא עשית לו כן אלא הוצאת אותו מגן עדן וחיה תתק"ל שנה ואח"כ מת, מה עשית לו גירשת אותו מגן עדן שנאמר ויגרש את האדם, ולמה נתגרש על שהביא מיתה על הדורות, והיה חייב למות מיד אלא שריחמת עליו וגירשתו כדרך הרוצח בשגגה שגולה ממקומו לערי מקלט".

נמצינו למדים מזה חידוש גדול, כי אף שכבר למדנו מדברי המדרש שהביא רבינו נסים, שאדם הראשון שב בתשובה עוד באותו יום שחטא בראש השנה, והקב"ה הוציא זכאי והבטיחו להוציא גם את בניו זכאי בראש השנה, עם כל זאת עדיין היה צריך כפרה על שהביא מיתה לעולם, ולכן גירשו הקב"ה מגן עדן בבחינת הורג נפש בשגגה שגולה.

הנה כי כן זכינו להבין דברי חכמים וחידותם: "כך שנו רבותינו, ההורג נפש בשגגה גולה לערי מקלט... ויעקב אבינו גלה לחרן בורח בנפשו, ונתיירא שלא יהרוג אותו הרשע עשו אחיו". כי היות שיעקב היה תיקונו של אדם הראשון שהביא מיתה לעולם, לכן היה צריך כפרה לגלות ממקומו כדין הורג נפש בשגגה. וזהו שממשיך המדרש לומר: "ונתיירא שלא יהרוג אותו הרשע עשו אחיו", כי חשש שנתחייב מיתה משום שהביא מיתה לעולם.

היה הראשון שהתפלל על הפרנסה, ככתוב (שם כח כ): "וידר יעקב נדר לאמר, אם יהיה אלקים עמדי ושמרני בדרך הזה אשר אני הולך, ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש". על כן בכל חג הסוכות שהוא כנגד יעקב משפיע לנו הקב"ה בזכות תפלתו שפע של שובע בעולם עכדה"ק.

אך לפי האמור יש להוסיף תבלין, כי כאשר נתבונן נראה שכל הענין של חיסרון פרנסה בעולם היא מחמת החטא של עץ הדעת, כי לפני זה לא היה חסר לאדם וחווה שום דבר, אולם אחרי שחטאו נתקללו כמו שכתוב (בראשית ג-ז): "ולאדם אמר כי שמעת לקול אשתך ותאכל מן העץ אשר צויתך לאמר לא תאכל ממנו, ארורה האדמה בעבורך בעיצבון תאכלנה כל ימי חיך, וקוץ ודרדר תצמיח לך ואכלת את עשב השדה, בזעת אפיך תאכל לחם עד שובך אל האדמה כי ממנה לקחת, כי עפר אתה ואל עפר תשוב".

ומה מאד יומתק להבין בזה מה שהתפלל יעקב על הפרנסה: "ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש", דוקא בשעה שהיה צריך לברוח מבית אביו בדרכו לחרון, כי היות שכבר למדנו כי ענין בריחת יעקב מבית אביו לחרון היתה בבחינת גלות, כדי לכפר בכך על חטא אדם הראשון שהביא מיתה לעולם, והיה צריך לכפר על כך בגלות כדין הורג נפש בשגגה, לכן דוקא באותה שעה שהלך יעקב בגלות לתקן חטא עץ הדעת התפלל לפני ה' שישפיע לו פרנסה, שהרי תיקן את חלקו בחטא עץ הדעת ביציאתו לגלות.

הנה כי כן לפי מה שנתבאר כי בחג הסוכות צונו הקב"ה לשבת בסוכה כדי לתקן את חטא עץ הדעת, כי כמו שגירש הקב"ה את אדם הראשון מדירת קבע בגן עדן לדירת עראי, וכמו שיצא יעקב מבית אביו בגלות לחרון, כן בחג הסוכות אנו יוצאים מדירת קבע של הבית לדירת עראי של הסוכה, הנה מטעם זה חג הסוכות היא סגולה נפלאה להמשיך שובע ופרנסה, כי על ידי תיקון עץ הדעת נזכה לשפע של שובע ופרנסה בעולם.

חיטים ויין. ומטעם זה מסככים את הסוכה שהיא דירת עראי דוקא בדבר הדומה לפסולת גורן ויקב, כדי שנזכור מה שגירש הקב"ה את אדם הראשון מדירת קבע בגן עדן לדירת עראי, בחטא עץ הדעת שהיה בחיטה ויין בבחינת פסולת גורן ויקב.

## בחג הסוכות משפיע הקב"ה שובע לישראל

ועתה בא וראה כי על פי האמור יפתח לנו פתח להבין, מה שנהגו הצדיקים רבותינו הקדושים מבעלזא זי"ע לומר בחג הסוכות על שלחנם הטהור דברי תורה, על מה שמבואר בסידור האריז"ל הנקרא סידור רבי שבתי (סדר כוונת הסוכה), כי בחג הסוכות משפיע הקב"ה לישראל שובע.

[האריז"ל מבאר שצריך לכוון בחג הסוכות כוונה בענין המשכת השובע, על פי הידוע כי שבעה ימי חג הסוכות הם כנגד שבע מדות, נמצא כי יום א' של חג הסוכות הוא כנגד מדת החסד. מדה זו כוללת בעצם כל השבע מדות, בהיותה נמשכת בכל יום גם עם שאר המדות של ימי החג, לכן ראוי לכוון בו השם הוי"ה במילוי י' כזה: יו"ד ה"י וי"ו ה"י שעולה בגימטריא ע"ב כמספר חס"ד.]

והנה לכל מדה יש נקודה מיוחדת השייכת לה, ולמדת החסד שייכת נקודת הסגול, לכן ראוי לכוון השם הנ"ל של חס"ד בי' אותיותיו כל אות בנקודת סגול. והנה נקודת הסגול כלולה משלש נקודות שכל אחת היא בצורת י' הרי ג' יודי"ן בגימטריא ל', ומכיון שבשם הנ"ל ישנן י' אותיות הרי י' פעמים נקודת סגול בגימטריא ש', ועם השם הנ"ל שעולה במילואו ע"ב הרי אותיות שב"ע, לרמז שבחג הסוכות נשפע משם זה "שבע" בעולם].

וביאר כ"ק מרן רבי ישכר דוב מבעלזא זי"ע הטעם לכך, על פי מה שכתב ה"טור" (או"ח סימן תיז) בשם אחיו כי חג הסוכות הוא כנגד יעקב אבינו, ונרמז בכתוב: "ויעקב נסע סוכותה ויבן לו בית ולמקנהו עשה סוכות". והנה יעקב

ונראה לבאר הענין על פי מה ששינונו בגמרא (ברכות מ.): "תניא אילן שאכל ממנו אדם הראשון, רבי מאיר אומר, גפן היה, שאין לך דבר שמביא יללה על האדם אלא יין, שנאמר וישת מן היין וישכר... רבי יהודה אומר, חיטה היתה, שאין התינוק יודע לקרות אבא ואמא עד שיטעום טעם דגן".

וכתב הגה"ק רבי יוסף חיים מבבל זי"ע בספר "בן איש חי" (הלכות שנה שניה תחילת פרשת בראשית), כי אלו ואלו דברי אלקים חיים עץ הדעת היה בו טעם חיטה וגם טעם גפן, ואל תתמה על כך שהרי כן מצינו אצל המן שהיה מתהפך לכל הטעמים. והוסיף בדברי קדשו כי מטעם זה אנו מקדשים בליל שבת על היין ומברכים על לחם משנה בליל שבת קודש, כדי לתקן חטא עץ הדעת שהיה בשני דברים אלו.

ויש להביא סימוכין לדבריו הקדושים כי חטא עץ הדעת היה בלחם ובין, ממה שכתב השל"ה הקדוש (מסכת פסחים פרק תורה אור) הטעם שאוכלים מצות בליל פסח ושותים ד' כוסות יין: "והמצה והיין הם תיקון חטא אדם הראשון, יש אומרים חיטה היתה ויש אומרים אשכול ענבים, ודברי שניהם אמת להמבין רמיזתן, והמצה הוא התיקון של החיטה והיין הוא התיקון של אשכול ענבים".

וכן כתב ב"זרע קודש" להרה"ק מראפשיץ זי"ע (פסח ד"ה הא לחמא עניא), וכן כתב ב"תפארת שלמה" (פסח): "ידוע שכל המצוות הנעשים בלילה זאת רומזים לתיקון פגם אדם הראשון, לכן בין למאן דאמר עץ הדעת חיטה היתה ובין למאן דאמר ענבים סחטה, הנה צוה לנו השי"ת בלילה זאת לאכול מצה ולשתות ארבע כוסות יין".

מעתה יש לומר כי מטעם זה כתוב בתורה (דברים טז-יג): "חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים באספך מגרנך ומיקבך", ודרשו בגמרא: "בפסולת גורן ויקב הכתוב מדבר", כדי שנזכור לתקן בחג הסוכות את חטא עץ הדעת שהיה בבחינת "פסולת גורן ויקב" - הפסולת של

לרפואה שלימה של הגאון רבי שלום חיים בן עליזה שליט"א  
נדבת דר. רפאל ולימור מהדב הי"ו